

ESRÂR-I HİKMET

Ebu Ali Sina ve Biraderi Ebu'l-Haris'in Hikâyeleri

Derviş Hasan Medhî

Dr. Sevinç AKSAY ALBUZ

...Geleceğin Fikirleri...

ESRÂR-I HİKMET
Ebu Ali Sina ve Biraderi Ebu'l-Haris'in Hikâyeleri
Derviş Hasan Medhî

Dr. Sevinç AKSAY ALBUZ

ISBN: 978-625-99269-3-3

Copyright © Vizetek

Özgün bilimsel eser niteliğindeki bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Ticaret Limited Şirketi'ne aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz.

Bu kitap T.C. Kültür Bakanlığı bandrolü ile satılmaktadır.

Sayın okuyucularımız, bandrolsüz yayınları satın almamanızı diliyoruz.

Kitap içeriğinin tüm sorumluluğu yazarlarına aittir.

Yayın Koordinatörü: Fulya ÖZÇELİK
Kapak Tasarımı & Mizanpaj: Sadık HANGÜL
1. Baskı: Ankara | Ağustos, 2023

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel.: (0312) 482 00 11

Web: www.vizetek.com.tr

E-mail: vizeteki yayincilik@gmail.com

Yayıncı Sertifika No: 41575

Baskı: Bizim Dijital Matbaa

Ostim, Serhad Mah. Uzay Çağı Cad. 1128. Sk. No:6, Yenimahalle/Ankara

Tel: 444 9 296

Matbaa Sertifika No: 41356

ESRÂR-I HİKMET

Ebu Ali Sina ve Biraderi Ebu'l-Haris'in Hikâyeleri

Derviş Hasan Medhî

Hazırlayan

Dr. Sevinç AKSAY ALBUZ

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	1
GİRİŞ	3
1. İbni Sina Hikâyelerinin Kaynakları	3
2. Esrar-ı Hikmet'in Diğer Nüshaları	4
3. Esrar-ı Hikmet'in Yazarı Derviş Hasan Medhî	7
4. Çalışmaya Konu Olan Esrar-ı Hikmet Nüshasının Özellikleri	9
5. Esrar-ı Hikmet'tin Özeti	10
6. Esrar-ı Hikmet'te Dil ve Üslup	23
METİN	27
1b	27
2a	27
2b	28
3a	29
3b	30
4a	31
4b	31
5a	32
5b	33
6a	34
6b	34
7a	35
7b	36
8a	37
8b	38
9a	38
9b	39
10a	40
10b	41
11a	42
11b	42
12a	43
12b	44
13a	45
13b	45
14a	46
14b	47
15a	48
15b	48
16a	49
16b	50
17a	51
17b	51
18a	52
18b	53
19a	54
19b	54
20a	55
20b	56
21a	57
21b	57
22a	58
22b	59
23a	60
23b	61
24a	61
24b	62
25a	63

25b.....	64	43b.....	91
26a.....	64	44a.....	91
26b.....	65	44b.....	92
27a.....	66	45a.....	93
27b.....	67	45b.....	94
28a.....	67	46a.....	94
28b.....	68	46b.....	95
29a.....	69	47a.....	96
29b.....	70	47b.....	97
30a.....	70	48a.....	97
30b.....	71	48b.....	98
31a.....	72	49a.....	99
31b.....	73	49b.....	100
32a.....	73	50a.....	100
32b.....	74	50b.....	101
33a.....	75	51a.....	102
33b.....	76	51b.....	103
34a.....	76	52a.....	103
34b.....	77	52b.....	104
35a.....	78	53a.....	105
35b.....	79	53b.....	106
36a.....	79	54a.....	107
36b.....	80	54b.....	107
37a.....	81	55a.....	108
37b.....	82	55b.....	109
38a.....	82	56a.....	110
38b.....	83	56b.....	111
39a.....	84	57a.....	111
39b.....	85	57b.....	112
40a.....	85	58a.....	113
40b.....	86	58b.....	114
41a.....	87	59a.....	114
41b.....	88	59b.....	115
42a.....	88	60a.....	116
42b.....	89	60b.....	117
43a.....	90	61a.....	118

61b.....	119	67b.....	129
62a.....	120	68a.....	130
62b.....	120	68b.....	130
63a.....	121	69a.....	131
63b.....	122	69b.....	132
64a.....	123	70a.....	133
64b.....	124	70b.....	134
65a.....	125	71a.....	135
65b.....	125	71b.....	136
66a.....	126	72a.....	136
66b.....	127	72b.....	137
67a.....	128	73a.....	138
KAYNAKÇA.....	140		
ÇEVİRİ YAZI ÇİZELGESİ.....	141		

ÖN SÖZ

Kitabıma çileli bir kadere rağmen hayatını, zekâsını, ruhunu bilime ve bilimi yaymaya adanmış yüce bir bilim insanıyla ilgili çalışmaktan büyük mutluluk duyduğumu belirterek İbn-i Sina'nın bir sözü ile başlamak istiyorum: “Nefsini bilimlerle süslemeye ve düzeltmeye çalış. Bilimden başka her şeyi bırak. Bilimde her şey vardır. İnsanın ruhu kandil ve bilim onun aydınlığıdır. İlahi hikmet de kandildeki yağ gibidir. Bu yanar ve ışık saçarsa sana diri denilir, yanmaz ve karanlık kalırsa sen ölü sayılırsın.”

Bu kitap, 11 Ocak 2021 tarihinde tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda Doktora Tezi olarak kabul edilen çalışmamın bazı düzenlemeler yapılarak kitaba dönüştürülmüş biçimidir.

Türk hikâyeciliği İslamiyet öncesine kadar dayanır ancak hikâyelerin çoğu kütüphanelerde incelenmeyi beklemektedirler. Bu çalışma ile mensur halk hikâyeleri üzerine yapılacak araştırmalara da katkıda bulunulacaktır.

Esrar-ı Hikmet ya da *Hikâyet-i Ebu Ali Sina ve Biraderi Ebu'l-Haris*, İbni Sina'nın hayatını efsanevi tarzda anlatan hikâyelerin XVI. yüzyılda Derviş Hasan Medhî tarafından derlenerek III. Murad'a takdim edilen mensur eserlerin ilkidir.

Esrar-ı Hikmet, hem edebî değeri olan hem de o dönemde halkın konuştuğu sanat ve süsten uzak gündelik dilin özelliklerini yansıtan bir eserdir. Eser genel olarak incelendiğinde, Türkçenin doğal söyleyişine uygun sözcük, sözcük tamlamaları, deyim ve atasözleriyle zenginleşmiş, akıcı ve masalsı bir anlatımı olduğu söylenebilir.

Dönemin gündelik konuşmasını yansıtan, yalın diliyle ve büyük bir kısmı günümüze ulaşan söz varlığıyla dikkat çeken *Esrar-ı*

Hikmet, halkın İbni Sina'nın tıp bilgisine olağanüstü vasıflar yükleyerek İbni Sina'yı hayalinde nasıl şekillendirdiğini ve Lokman Hekim mertebesine çıkardığını da ortaya koymaktadır.

Bilindiği gibi, İbn Sînâ (asıl adı *Ebû Ali el-Hüseyn bin Abdulah bin Ali bin Sînâ*) çok yönlü bir şahsiyettir. Tıpla ilgili kitaplarının yanında felsefe, mantık, psikoloji, metafizik, musiki ile ilgili temel nitelikte pek çok kitap yazmış, ilimdeki kuvveti dolayısıyla yüzyıllarca Asya'da ve Avrupa'da adı dillerden düşmemiştir.

Çalışmalarım süresince kıymetli desteği için Prof. Dr. Ahmet KARADOĞAN'a, her zaman yanımda olan arkadaşım Dr. Öğr. Üyesi Yakup SARIKAYA'ya, en başta Esrar-ı Hikmet'in nüshasına ulaşmamı sağlayan ve tüm süreçte emeğini hiç esirgemeyen Prof. Dr. Recai DOĞAN'a, sonsuz güveniyle daima beni güçlendiren Prof. Dr. Gürhan ÇAĞLAYAN ile onun kadim dostu Prof. Dr. İlter UZEL'e, minnetimi asla yeterince ifade edemeyeceğim tarih araştırmacısı merhum Kamil ŞAHİN'e şükranlarımı sunarım. Ayrıca yılları devirdiğimiz can dostum, pamuk kalpli güzel arkadaşım Prof. Dr. Filiz METE'ye, tüm çetin zamanlarda yetişen kardeşim, en büyük gücüm D. Özdoğan AKSAY'a, her zaman yanımda olan ve beni yüreklendiren kıymetli eşim Prof. Dr. Aytekin ALBUZ'a teşekkürü borç bilirim.

Sevinç AKSAY ALBUZ

Ankara, 2023